

Nr 15.

Af herr **Eriksson** i Grängesberg, om upphäfvande af tullen å cement.

Vid 1888 års riksdag fastställdes en tull på cement af 40 öre per 100 kg. Den omedelbart därefter tillsatta tulltaxekommittén föreslog, att tullen skulle höjas till 60 öre per 100 kg., hvilket i kungl. proposition föreslogs 1892 års Riksdag utan att dock vinna Riksdagens bifall. Denna tullförhöjning genomfördes dock år 1894 på förslag af enskild motionär och mot bevillningsutskottets majoritets afslagsyrkande. Sedan dess har den svenska cementindustrien åtnjutit ett tullskydd af 60 öre per 100 kg. eller kronor 1:08 per fat. Då cementtullen infördes, var inom landet behovet af cement ringa och fabrikerne hade svårt att få afsättning för så stor produktion, att tillverkningen kunde bära sig. Man ville genom tullen stödja en för Sverige naturlig, svag industri. Sedan dess har förbrukningen ökat oerhördt och kommer att ytterligare hastigt stegras. De förhållanden, som sålunda motiverade tullens införande, föreligga icke längre.

För att kunna till sista öret utnyttja tullskyddet ha samtliga svenska cementfabriker sammanslutit sig i ett gemensamt försäljningsbolag — Svenska Cementförsäljnings Aktiebolaget i Malmö — i dagligt tal kalladt »Cementa». Fabrikerne hela försäljning sker genom denna trust, hvarigenom all konkurrens inom landet är fullständigt upphäfd. För att än ytterligare tillförsäkra sig ensamförsäljningen å den inhemska marknaden, har trusten tillsammans med grannländerne fabriker bildat en försäljningsring. Genom att på detta sätt organisera den internationella handeln har man uppdelat norra och mellersta Europa i försäljningsdistrikt, där hvarje bolag har sitt gifna försäljningsområde och de öfriga icke konkurrera genom låga priser eller bättre försäljningsvillkor. »Cementa» är blomman af skyddstillspolitiken, den inhemska konkurrensen är upphäfd och utländsk konkurrens på det kraftigaste möjliga sätt begränsad.

Den svaga, betryckta cementindustrien har blifvit ett monopol för en grupp kapitalister, som efter godtfinnande beskattar det allmänna, öfriga näringsgrenar och enskilda samhällsmedlemmar.

Trustens affärsmetoder.

Enligt samstämmade uttalanden från skilda håll har trusten genomfört ett försäljningsförbuds- och bojkotts-system, för att hindra svenska förbrukare att köpa utländsk cement, som icke torde öfverträffas af någon annan svensk industrisammanslutning.

I Aftonbladet för den 11 mars 1911 läses följande skarpa anklagelse: »Hvad sägs t. ex. om, att å hvarje tullplats lär »Cementa» ha anställt ett ombud bland svenska tullverkets personal? Denne har till åliggande att, så snart utländsk cement importerats, genast i saken ingifva rapport till »Cementa», upptagande vikt och kvantitet, fabriksmärket samt importörens namn. Omedelbart därefter utsändas hemliga cirkulär från trusten till dess ombud, däri dessa underrättas om att N. N. importerat utländsk cement, att N. N. hädanefter icke på några som helst villkor och pris får vidare inköpa svensk cement.»

Så vidt jag kunnat finna har icke, ens af trustens chef, riktigheten af detta påstående förnekats. Detta framgår äfven tydligt af de kontrakt, som föreläggas köparne före leverans till underskrift. Dessa kontrakt innehålla bl. a. följande:

»Från Svenska Cementförsäljnings Aktiebolaget i Malmö rekvireras härmed mitt årsbehof af cement på nedanstående villkor: Dagens prisnoteringar: — — — — —

öfriga villkor: Köparen förbinder sig att under året icke handla med främmande cementsorter.

Godkännes:» Underskrift.

Äfven om »Cementas» priser icke vore högre än motsvarande i utlandet, måste man på det kraftigaste fördöma sådana affärsmetoder. Det synes mig vara själfklart, att svenska medborgare i främsta rummet böra använda svenska varor. Men ingalunda befördrar man aktning för svenska varor och svenskt näringslif genom att lojalt eller illojalt resa en öfverstiglig kinesisk mur mot utländsk import.

Bortsedt från att trustens monopolisering af den inhemska mark-

naden medför oerhördt höga priser, ha dessa affärsmetoder ett korrumpierande inflytande på affärslifvet, som ställer den enskilde byggmästaren eller återförsäljaren i ett allt annat än behagligt beroende. En återförsäljare, som under året fört utländska cementsorter, finner sig af en eller annan anledning behöfva svensk vara, han är fullt solid men får icke af trusten eller dennas agenter köpa hvad han behöfver. Han har då att antingen hos trusten göra afbön, om nu detta lyckas, eller ock afstå från att sälja svensk tillverkning. Inom andra brancher för affärsmanen både inhemska och utländska varor. Kunden har att välja. Inom denna branch gäller icke att med ett öfverlägset fabrikat och låga priser konkurrera med utländsk tillverkning, utan här gäller att genom bojkott och försäljningsförbud behålla marknaden för egen del.

Cementpriset.

Cementtrustens försäljningspris har under år 1911 varierat för staten och större kommuner mellan kr. 5: 90 och 6: 80 och för enskilda förbrukare mellan kr 6: 80 och 8: 50 pr fat. Lägsta pris har staten erhållit vid leverans till telegrafverkets byggnad i Nynäshamn kr. 5: 90 och för leverans till kraftbyggnaden vid Porjus 6: 10, emballeradt i säckar fritt Luleå. Bolagets lägsta anbud till Stockholms stad för år 1911 är efter hvad Stockholms Dagblad meddelat kr. 6: 80 vid förpackning i fat eller tredjedelsäckar och 6: 65 i halvesäckar. Motsvarande pris för Göteborgs stad är kr. 6: 50 för två halvesäckar. De *allra största* enskilda förbrukarne erhålla cementen till samma pris som Stockholms stad, hvaremot relativt stora afnämare med årsbehof understigande 3,000 fat få betala kr. 7: 10 — 7: 50 och de minsta förbrukarne 8 kronor och därutöfver. Hvad är motsvarande pris i våra grannländer?

Enligt hvad ett byggnadsbolag i Stockholm meddelat Aftonbladet (torsdagen den 23 mars) är priset å cement från Norges enda cementfabrik, Slemmestads cementfabrik, fritt Kristiania eller andra städer vid Kristianiafjorden, kr. 4: 10 per fat. Å detta pris erhålla större afnämare ytterligare någon rabatt. Samma fabrik levererar till större afnämare fritt kaj Trondhjem cement till så lågt pris som kr. 4: 15 per fat. I Danmark är priset (trustpris) kr. 5: 95. I Tyskland torde motsvarande pris vara c:a 4 kronor. Från Tyskland har under föregående år importerats flera partier *prima Portland-cement* för kr. kr 4: 20 per fat fritt Stettin. Om

frakten uppgår till 80 öre och då tullen är kr. 1:08, blir priset fritt Stockholm kr. 6:08. Belgisk cement kan för närvarande importeras fritt Stockholm oförtulladt till 4:50—5 kr.

Vid export till främmande länder säljer trusten cement till kr. 4 à 4:50. Äfven om icke någon större vinst uppstår å denna försäljning, kan man vara förvissad om att exporten sker utan förlust. Afgjort torde vara att *minst* det belopp, som de svenska köparne få betala utöfver exportpriset, är bolagets vinst. Då utländska köpare erhålla cementen för c:a 4 kronor, är det då rimligt, att svenska staten skall betala 6 kronor och enskilda inhemska förbrukare 7 à 8 kronor? Vanliga människor kunna icke förstå rättfärdigheten i en sådan affärspolitik. *Summan är den, att cementpriset i Sverige är utan berättigande oskäligt högt.* Det kan förefalla, som om detta vore en sak, som icke vidkommer den stora allmänheten, men så är ingalunda förhållandet. Bli statens och kommunernas byggnader dyrare, stiger skatten. Äro materialpriserna höga, bli de enskildas byggnadskostnader högre och hyrorna stegas. Öfriga industrigrenar få högre anläggningskostnader och större kapital att förränta och amortera, få svårare att bestå i konkurrensen med utlandet. Vi ha för närvarande goda förhoppningar om en storartad vattenfallsindustri. Det kan icke vara likgiltigt för möjligheten af dessa förhoppningars förverkligande, om vid montering af vattenfallen ett af de viktigaste byggnadsämnen kostar hos oss 50 à 75 procent mera än hos våra konkurrenter i Tyskland och Norge.

Kan cementindustrin bestå utan tullskydd?

Att cementfabrikationen är en för vårt land naturlig näring torde väl af ingen förnekas. Och det vill synas som om de naturliga förutsättningarna hos oss skulle vara lika goda som i Danmark. Då de danska cementfabrikerna icke ha något tullskydd och ändå kunna bestå och kraftigt utveckla sig, hvarför skulle icke deras svenska konkurrenter kunna reda sig såväl som de? Ingen vill väl på allvar påstå, att de danska yrkesidkarne äro de svenska öfverlägsna eller att de danska ingenjörerna äro dugligare än vårt lands. Icke heller torde de svenska arbetarne vara sämre än de danska. Det har i en tidning påståtts, att arbetslönerna inom cementindustrin äro högre i vårt land än i Danmark. Inga bevis för detta påstående ha dock mig veterligt presterats. I motion nr 203 vid fjolårets riksdag gjordes en jämförelse mellan de

arbetslöner, som betalas inom cementindustrien i Danmark och i vårt land, och anföres ur denna motion följande:

»Vid den i Danmark den 12 juni 1906 företagna Haandværks- og Industritællingen befanus arbetstiden inom denna industrigren vara 10 timmar pr dag och genomsnittsförtjänsten för icke facklärd arbetare uppgå till kronor 22: 80 pr vecka. Denna veckolön reducerad till timlön gör efter en arbetstid af 60 timmar i veckan 38 öre pr timme.

En granskning af de danska cementfabrikernas lönestatistik visar för år 1909 följande arbetslöner:

Vid »Aktieselskabet Portland-Cementfabriken Danmark» var från den 29 oktober 1908 till den 27 oktober 1909 genomsnittsarbetslönen för samtliga sysselsatta *cementarbetare* 40 öre pr timme. Genomsnittsförtjänsten pr timme för ackordsarbetare var vid denna fabrik under tiden från den 29 april till den 30 juni 1909 för arbetare sysselsatt: vid »Slammeriet» 49,9 öre, »Salamandern» 46 öre, uppskaffning af sten och kol till ugnarna 62,1 öre, »Overtrækning og Klinkerkørsel» arbetslag A 60,7 öre, arbetslag B 54,7 öre och cementpackning 64,3 öre.

Vid en annan dansk fabrik var genomsnittsförtjänsten pr timme för ackordsarbetare under 1909 följande: vid »Afrømning» 56, »Slammeri» 49,1, roterugnarna 34,3, kol till ångpannan 38,4, packning 45, utskeppning till ångare 76,4, seglare 54, stufning 75,7, reparation af säckar 38,4, kollossning 58, att köra upp lera 45, gipslossning 66 öre.

Vid cementfabriken »Kongsdal» var genomsnittslönen under år 1909 40,6 öre pr timme.

Vid fabriken »Norden» var genomsnittslönen för samtliga cementarbetare under samma tid 43,8 öre pr timme.

Ur denna fabriks lönestatistik anföra vi några exempel på hvad därstädes anställda *årsarbetare* (icke säsongarbetare) kunnat förtjäna från den 1 januari till den 31 december 1909.

Nr.	Arbetarens namn	Sysselsättning	Arbetstimmar under året.	Årsförtjänst. Kr.	Genomsnittstimlön.
4	J. P. Pedersen ..	Kridtgraven	2,759 1/2	1,407: 99	51,0
7	Vilh. Nielsen....	»	2,714	1,394: 95	51,4
71	A. Jocumsen.....	»	2,516	1,459: 16	58,0
53	P. Jensen	Lergraven	2,651 1/2	1,345: 37	50,7
18	Jens Madsen.....	Brænder	4,220 1/2	1,835: 97	43,5
19	P. Pedersen	»	4,237	1,833: 45	43,3

Nr.	Arbetarens namn	Sysselsättning	Arbetstimmar under året.	Årsförtjänst. Kr.	Genomsnittstimplön.
24	J. P. Jensen	Forskelligt	3,281 1/2	1,513: 90	46,1
32	Chr. Knudsen ..	»	2,931	1,371: 79	46,8
94	H. Trenmer	»	3,161 1/2	1,431: 07	45,2
41	Chr. Larsen	Pakhuset	2,487	1,471: 78	59,2
42	Anth. Lund	»	2,653	1,592: 63	60,0
76	Joh. Christiersen	»	2,536	1,519: 98	59,9
77	Mart. Carlsen ...	»	2,615 1/2	1,543: 79	59,0
102	Joh. Sörensen ...	Smedemedhjælper	3,081	1,112: 88	36,1

Någon officiell undersökning om arbetslönerna vid samtliga svenska cementfabriker har icke, såvidt oss är bekant, ägt rum. Endast för en fabrik, den vid Limhamn, har sådan undersökning berörande arbetslönen under år 1905 af kommerskollegium utförts.

Genomsnittsförtjänsten vid denna fabrik uppgick då för samtliga arbetare till 37 öre pr timme.

Lägsta timförtjänst för arbetare öfver 20 år var 10 öre och högsta 52 öre. 10 arbetare hade en inkomst pr timme af 20—25 öre, 19 25—30 öre, 33 30—35 öre, 65 35—40 öre, 163 40—45 öre, 57 45—50 öre och endast 3 arbetare hade öfver 50 öre.

Genomsnittliga årsinkomsten för arbetare i åldern 20—35 år, fördelade efter specialiteter, var följande: råmaterialarbetare 1,181 kr., ringugnsarbetare 1,187 kr., schaktugnsarbetare 1,237 kr., koksugnsarbetare 1,707 kr., cementmjölnare 1,227 kr., cementpackare 1,225 kr., kolkörare 1,335 kr., lossare och lastare 1,371 kr., tunnbindare 1,081 kr., järnarbetare 1,162 kr., träarbetare 1,167 kr., murare 1,032 kr., maskinpersonal 1,231 kr., diverse arbetare 930 kr.

Limhamns cementfabrik torde vara en af de svenska fabriker, som betala de högsta arbetslönerna. En jämförelse mellan å ena sidan genomsnittsförtjänsten vid denna fabrik och vid de samtidigt officiellt undersökta danska fabrikerne visar likväl ett öre lägre timförtjänst vid Limhamn än i Danmark. Genomsnittsförtjänsten var under år 1909, som förut visats, vid de danska fabrikerne afsevärdt högre, t. ex. vid fabriken »Norden» icke mindre än 43,8 öre mot 37 öre vid Limhamn år 1905.

Om ock arbetslönerna stigit äfven vid de svenska fabrikerne sedan 1905, har man inga skäl antaga, att de ökats så, att de nu öfverstiga hvad som betalas i Danmark.»

En jämförelse mellan tillverkningskostnad och utförsäljningspris ger äfven vid handen att fabrikerna kunna väl tåla en nedsättning af priset med minst tullens belopp. Enligt beräkningar, utförda af sakkunnig person, torde arbetskostnad och materialpris för framställning af ett fat prima Portland-cement vid fullt modern fabrik belöpa sig till 2:70 à 3 kronor. 50 à 75 procent på arbets- och materialkostnaden synes böra kunna räcka till täckande af fabrikernas förvaltningskostnader, ränta, amortering och äfven lämna ägarne skälig vinst.

På grund af hvad jag sålunda anfört, tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen måtte besluta *borttaga* tullen å cement.

Stockholm den 20 januari 1912.

Bernh. Eriksson.
